

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
 Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,— per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
 Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.

VERHEUGEND VERSCHIJNSEL

Het is waarschijnlijk niet voorbarig om nu al vast te stellen, dat de actie voor de Luisterkring een groeiende belangstelling voor het georganiseerde humanisme met zich heeft meegebracht. In de pers van allerlei schakering is aan het verzet tegen de voorgenomen aanslag op de humanistische uitzendingen grote aandacht besteed. In vele bladen is de eis, om op dezelfde voet als de kerken te worden behandeld in discussie geweest. Vooral het feit, dat vooraanstaande personen uit kerkelijke kringen zich bij het protest hebben aangesloten en een oproep tot steun aan de Humanistische Luisterkring hebben ondertekend, heeft nogal wat beroering veroorzaakt.

Onder hen, die lid van de Luisterkring zijn geworden, bevinden zich ongetwijfeld velen, die niet tot de buitenkerkelijken behoren, maar toch van mening zijn dat een belangrijke geestesstroming als het moderne humanisme niet uit de aether behoort te verdwijnen. Maar daarnaast zijn er ook tal van mensen, die in hun denken en doen tot de humanisten gerekend kunnen worden, evenwel de stap om zich aan te sluiten niet of nog niet hebben kunnen doen.

Er is meer gepoogd om de buitenkerkelijken als tweede rangs burgers te behandelen. Aan het humanisme is vele malen het recht ontzegd geestelijke steun te verlenen aan hen die als ze in gevangenissen, ziekenhuizen, arbeiderskampen en kazernes verblijven blijk geven daarop prijs te stellen. Dat heeft vele mensen wakker geschud, zo als dit ook nu het geval is bij de strijd om rechtsgeelijkheid in de aether. Nu is het beslist niet

zo, dat op de daarnet genoemde terreinen die gelijkheid al bereikt is, integendeel. Nog dagelijks wordt door allerlei ambtsdragers op de meest kleinzielige wijze aan de raadslieden van het Verbond, die in hun vrije tijd dit werk doen, de voet dwars gezet.

Maar de activiteit rondom de Luisterkring heeft mede tot gevolg gehad, dat er een toenemende belangstelling ook voor de andere werkzaamheden valt waar te nemen. Vanuit de gemeenschappen van het Humanistisch Verbond komen vele berichten over geïnteresseerde bezoekers aan bijeenkomsten, vragen om lectuur en aanmelding van nieuwe leden. Op een culturele dag in Laren waren onder de ruim tweehonderd bezoekers tientallen, die voordien er nooit aan gedacht zouden hebben een dergelijke manifestatie te bezoeken. In Heerlen werd een Darwin-herdenking gehouden, waarvoor meer belangstelling was dan men ooit te voren in deze streek voor een humanistische bijeenkomst had ontmoet.

In een onlangs verschenen boek van dr. Gerhard Szczesny „Die Zukunft des Unglaubens” zegt de schrijver ergens: „de dreigende crisisverschijnselen van deze tijd kunnen slechts tegengehouden worden als men alle mensen, die voor altijd van het christendom vervreemd zijn, helpt in te zien, dat deze vervreemding hen noch van de mogelijkheid, noch van de verplichting ontheft te zoeken naar wat hun leven zin kan geven.” Het is een verheugend verschijnsel dat mede door de Luisterkring bij sommigen dit inzicht gewekt wordt.

kerstmis op de ark

In de week van 24 december t/m 30 december wordt er bij voldoende deelname een kerstkamp gehouden in „De Ark”. De prijs bedraagt f 42,— (kinderen van 6 t/m 10 jaar f 32,—. Van 0 t/m 5 jaar f 26,— p. w.). Aanvang donderdag, 24 december 18 uur (met diner) tot en met woensdag 30 december (na de lunch).

Ook is het voor zover de plaatsruimte zulks toelaat mogelijk deel te nemen over een periode van 24 december 18 uur t/m zondag 27 december (na diner). Prijs f 32,—. Voor kinderen resp. f 17,— en f 14,—.

Aanmelding: „De Ark” — Belvédèrelaan 14 — Nunspeet — Tel. 03412—2404.

MAATSCHAPPELIJK WERK IN RUIMER VERBAND

Bij de opening van dit congres in het 14de jaar na de oprichting onzer vereniging zijn wij opnieuw onder de indruk van de grote vlucht, die het werk van Humanitas in deze korte tijd heeft genomen, en van de plaats, die zij zich in het Nederlandse volksleven heeft weten te veroveren. De moeilijkheden, waarmede wij te worstelen hadden, waren niet gering, maar wij hebben zeker geen reden om over het tot dusver bereikte ontevreden te zijn.

Het is voorwaar geen kleinigheid, dat wij in 14 jaar tijd 14.000 leden konden winnen uit kringen, die tot vóór kort grotendeels nog vreemd stonden tegenover modern opgevat maatschappelijk werk, leden, die nu met liefde hun contributie van ten minste f 5,— per jaar betalen, waar niets anders tegenover staat dan het besef bij te dragen aan een goed werk. Ook de structuur van onze vereniging — samenvatting van alle takken van maatschappelijk werk in één verband — bleek een succes. Wij hebben de indruk, dat de ontwikkeling op het terrein van het maatschappelijk werk steeds meer gaat in de door Humanitas gewezen richting van integratie, zodat wij in zekere zin als pioniers kunnen worden beschouwd.

De meeste zorg baart ons nog de vraag, hoe wij aan het door ons verrichte maatschappelijk werk een eigen functie kunnen geven, naast die van het maatschappelijk werk op confessionele grondslag. Aan deze vraag zal dit congres in hoofdzaak zijn gewijd. Ik ben er mij van bewust, dat de door mij gegeven formulering inhoudt een zich neerleggen bij de fundering van het maatschappelijk werk in ons land op de grondslag van godsdienst en levensbeschouwing. Ik weet, dat er principiële tegenstanders zijn van het zuilen-systeem in het maatschappelijk werk, zoals er ook principiële tegenstanders zijn van het bijzonder onderwijs. Maar, hoe wij daarover persoonlijk mogen denken, de feiten liggen er nu eenmaal. Elk pleidooi voor maatschappelijk werk op algemene grondslag doet daarom in ons land met zijn bijzondere verhoudingen wat onwezenlijk aan. Het zou stellig ook grote weerstanden opwekken, als Humanitas zou trachten een waarlijk *algemene* vereniging voor maatschappelijk werk te worden en haar activiteit stelselmatig ook zou gaan richten op de gezinnen van confessionele protestanten en rooms-katholieken. Ik meen, dat het wijs beleid is dergelijke grensconflicten zoveel mogelijk te vermijden, zonder nochtans het door ons aangehangen beginsel van de vrijheid van keuze van de hulpzoekende te verzaken. Het terrein van de niet-confessionele bevolkingsgroepen is overigens ruim genoeg en biedt voorlopig gelegenheid te over om onze dadendrang uit te leven.

De kardinale vraag is dan, hoe wij aan niet-confessioneel-ingestelden op de meest effectieve wijze hulp kunnen bieden. En deze vraag lost zich op in die andere, of het steunen op een levensbeschouwing daarbij

van nut kan zijn. Waarmede dit congres zich zal hebben bezig te houden, is dus in wezen een ons opnieuw bezinnen op het doel der vereniging en de beginselen, die bij het werk in acht zijn te nemen. Daarom is dit congres van zo grote betekenis voor de verdere ontwikkeling van Humanitas.

Uiteraard wil ik mijn openingsrede niet te veel op de discussies over dit punt vooruit lopen. Ik bepaal mij tot enkele opmerkingen van meer algemene aard.

Ik meen dan te mogen constateren, dat er op èèn punt althans in onze vereniging een volstrekte eenstemmigheid bestaat. Wij hebben ons vrij te houden van alle leerstelling; wij willen geen propaganda maken voor een bepaalde levensbeschouwing en wij willen zeker niets opdringen. Ik ga zelfs nog een stap verder: het kan niet op de weg van een vereniging voor maatschappelijk werk liggen zich te bezinnen op de diepere vragen van levens- en wereldbeschouwing. Daarvoor zoeke men een andere omgeving. Voor ons kan alleen van belang zijn de vraag, welke rol de levensbeschouwing of — juister misschien nog — de opvatting over de mens en zijn plaats in de wereld heeft te spelen in de praktijk van het maatschappelijk werk.

Omdat de bestaande redactie aanleiding gaf tot misverstand, heeft het hoofdbestuur aan het congres een nieuwe redactie voor het betreffende artikel in de Statuten voorgesteld, waarin men de volgende richting gevende beginselen vindt:

In de eerste plaats het beginsel van de eerbiediging van de menselijke persoonlijkheid en de daaruit voortvloeiend erkenning van het recht op en de plicht tot zelfbestemming en zelfontplooiing, zij het binnen de grenzen, door het belang der gemeenschap getrokken. Dit brengt er als vanzelf toe in de praktijk van het maatschappelijk werk een overwegende plaats toe te kennen aan het aankweken van verantwoordelijkheidsbesef, niet alleen met betrekking tot de eigen levensvervulling maar ook ten opzichte van de groepen, waarvan de mens deel uitmaakt. Van de kant van de maatschappelijk werker gezien, zal richting gevend moeten zijn een in gemeenschapszin wortelend besef van verantwoordelijkheid zowel voor het lot van de naaste als voor het welzijn van de samenleving. Duidelijk wordt uitgesproken, dat het maatschappelijk werk mede behoort bij te dragen tot een in alle opzichten gezond maatschappelijk leven.

Het wil mij zo voorkomen, dat men — om deze beginselen te aanvaarden — niet bepaald lid van het Humanistisch Verbond behoeft te zijn. De eis, dat men lid van het Verbond zou moeten zijn of zijn beginselverklaring zou moeten onderschrijven wordt dan ook niet gesteld. Instemming met deze algemene beginselen moet voldoende zijn. Daarom blijft ook voor vrijzinnig-godsdienstigen de weg naar Humanitas open. Ik kan mij niet voorstellen, dat de aangeduide be-

een uitzending voor de vara-microfoon van zondag 1 november 1959

ginselen voor hen een beletsel zouden kunnen opleveren.

Het meningsverschil spitst zich dan ook toe op de vraag, of het nodig is deze beginselen, waartegen wel niemand op zichzelf ernstig bezwaar kan hebben, als „humanistisch” aan te duiden. Het merkwaardige is nu, dat moeilijk valt te betwisten, dat het inderdaad humanistische beginselen zijn. Men zal de grondslag er van terug vinden in alle humanistische stromingen, van af Plato, via Erasmus en Coornhert, tot Huxley. De wezenlijke scheidslijn loopt altijd tussen rechtzinnigen en vrijzinnigen, tussen preciezen en rekkelijken, ook in het maatschappelijk werk van vandaag.

Daarom hoop ik nog altijd, dat het mogelijk zal blijken in het maatschappelijk werk een nauwere samenwerking tot stand te brengen tussen christelijke en buitenkerkelijke humanisten. Zij behoren bij elkaar aan dezelfde kant van de scheidslijn.

Dit spreekt te meer, als wij het maatschappelijk werk zien als nog iets meer dan alleen hulp aan in nood verkerende medemens, hoe belangrijk dit op zichzelf ook moge zijn. Het maatschappelijk werk heeft in mijn ogen echter een wijdere taak, namelijk bij te dragen in het verzekeren van de toekomst der westerse beschaving. Hoewel ik daar niet al te diep op in kan gaan, wil ik er toch graag iets van zeggen, omdat het mij erg na aan het hart ligt.

Zo dikwijls krijgt men tegenwoordig te horen, ook van jongeren helaas, dat gewone mensen op de politieke ontwikkeling, welke zich in de wereld voltrekt, niet de minste invloed hebben. Ik ben het daarmee volstrekt oneens. Het Westen staat, om met Toynbee te spreken, voor een geweldige uitdaging van de kant van het communisme. Niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats militair en politiek, maar vooral ook economisch en misschien het meest nog ideologisch. Het Westen zal daarop het juiste antwoord moeten geven, dat wil zeggen het zal moeten tonen, dat een samenleving, die het aandurft met de vrijheid, met het laten van ruimte voor vrije ontplooiing van de menselijke geest en voor persoonlijk initiatief, sterker is dan een samenleving, voor welke het hoogste ideaal is, dat de mens zich schikt in het systeem.

Dit betekent echter, dat wij gezamenlijk hebben te bouwen aan deze samenleving. Haar innerlijke zedelijke kracht kan slechts steun vinden in een sterk beleefd persoonlijk verantwoordelijkheidsgevoel, zowel naar binnen (tegenover zichzelf) als naar buiten (tegenover de gemeenschap). In het aankweken en versterken van dit tweeledige verantwoordelijkheidsbesef heeft het maatschappelijk werk een belangrijke functie te vervullen.

De kans hierin te slagen zal evenwel groter worden, als de instellingen, welke zich op dit terrein bewegen, niet geïsoleerd staan, maar haar wortels vinden in een bodem, die het geestelijk voedsel levert.

Humanitas kan deze voedingsbodem vinden in het humanisme.

Laat men daarbij goed begrijpen, dat dit begrip voor mij veel meer omvat dan de activiteiten van het Humanistisch Verbond in Nederland. Ik denk hierbij aan de geestelijke activiteiten op zo menig gebied, die bij alle verscheidenheid dit gemeen hebben, dat zij de menselijke geest willen bevrijden uit de kluisters van het dogma, maar daarbij aanvaarden, dat de nieuw gewonnen vrijheid in evenwicht moet worden gehouden door een sterk ontwikkeld verantwoordelijkheidsbesef. Het zijn dikwijls nog maar eerste aanzetten en er is nog niet veel verband. Van een sterke geestelijke stroming kan nog niet gesproken worden. Het is echter gewenst, dat er een sterkere binding komt tussen allen, die hierover in grote lijnen gelijk denken. Alleen daardoor zal het mogelijk zijn het proces van geestelijke bewustwording onder hen, die in doctrinair geloof geen vrede meer vinden, met de verste krachten te bevorderen.

Ik zie dit als een noodzakelijke voorwaarde voor de versterking van de innerlijke zedelijke kracht van het Westen. Het gevaar, dat steeds meerderen ten prooi vallen aan geestelijk nihilisme, en in zichzelf niet meer de weerstand vinden tegen de teleurstellingen, welke zij in hun leven ondervinden, het gevaar ook, dat het normbesef verder verzwakt, is zeker niet denkbeeldig.

Daarom heeft het Westen dringend behoefte aan een krachtige beweging, die deze gevaren op haar wijze, dat wil zeggen met afwijzing van leerstelling, bestrijdt. En waarom zou men een dergelijke beweging niet als humanistisch mogen bestempelen, waar zij toch de beste tradities van het humanisme tot de hare maakt?

Dit is wel de voornaamste reden, waarom ik er zo sterk aan hecht, dat wij in onze naam duidelijk blijven uitspreken, dat wij onze plaats willen innemen in dit ruimere verband. Alleen dan krijgt ons maatschappelijk werk de wijdere strekking, die het uitheft boven wat vroeger in socialistische kringen wel werd aangeduid als lapwerk. Dan gaat het zijn eigen rol spelen in het geweldige politieke proces van onze dagen: de strijd om de vrijheid van de menselijke geest in een wereld, die deze vrijheid steeds meer belaagt.

Humanisme en vrijzinnig christendom kunnen daarbij gezamenlijk optrekken, zo niet in één verband dan toch in sterke verbondenheid. Duidelijk aangeven, waar wij staan, van onze kant zal dit samengaan naar mijn stellige overtuiging eerder bevorderen dan belemmeren.

Evenzo ben ik overtuigd, dat een duidelijk positie kiezen het ook de confessionele instellingen, die het terrein van het maatschappelijk werk bearbeiten, gemakkelijker zal maken ons als partner te aanvaarden. Het leek mij gewenst dit speciale aspect van ons werk wat extra te belichten, in de hoop, dat het in de discussies niet zal worden veronachtzaamd.

Mr. Dr. J. IN 'T VELD

AVONTUREN

Toen ik nog een dom klein jongetje was nam ik mij voor met een bark of een driemastschoener of een goedbezeild fregat-met-hulpstoomvermogen de wijde wereldzeeën te gaan bevaren. Nog niet dadelijk natuurlijk, want dat zou mijn moeder niet goedgevonden hebben. En ik was nu ook weer niet zo'n ventje, dat zich op een goede dag in het ruim verstopte en zijn goede moeder schreiend achterliet.

Maar later, als mijn moeder om enige reden niet meer zou schreien, ja dan zou ik de zeven zeeën doorploegen. Vreemd genoeg nog steeds op een zeilvaartuig. Dat kwam misschien wel door de boeken van Jules Verne. Daar werd ook nog voornamelijk in gezeld. Ik zou natuurlijk nu en dan aan land gaan, al was het maar om verse vruchten tegen het gevreesde scheurbuik te kopen van de inlanders. Het moest al raar lopen, als ik mij dan niet met een vlijmscherp kapmes een weg zou hakken door het schier ondoordringbare oerwoud.

Daar is overigens nooit iets van gekomen. Want ja, hoe gaat dat dan? Je moet op tijd op school zijn en de vakanties waren en zijn te kort om helemaal naar oerwouden te gaan. Ik bepaalde mij dus tot dagwandelingen en een enkele keer ben ik wel eens wezen logeren bij een verre nicht, die boven een café woonde. Dat was ook heel opwindend, maar toch niet wat ik mij had voorgesteld. En nog weer later kreeg ik een betrekking met pensioenrechten. Mocht ik de onbezorgde oudedag, die ik over een jaar of vijfenveertig zou verwerven roekeloos in de waagschaal werpen, alleen door toe te geven aan een onberedeneerde zucht naar koraaleilanden en panters? Neen! Beter was het te sparen voor een tweepersonsbed, een tafel en vier stoelen en zo. En tenslotte ben ik net als u terecht gekomen in de tredmolen, die ik in de loop der jaren als een aangenaam verblijf ben gaan waarderen, waar men een nuttig werk verricht. Ach, dat is waarschijnlijk ook wel allemaal zoals het moet zijn. Wanneer iedereen er maar op uit zou trekken, zou er niemand overblijven om straten te maken en belastingbiljetten rond te brengen. En langs de bovenloop van de Amazone zou het net zo druk zijn als thans op het Damrak of de Coolsingel.

Nou ja, maar ik ben het mezelf toch enigermate kwalijk blijven nemen, dat ik nooit de moed heb gehad.

Onlangs dacht ik nog eens terug aan al die gemiste kansen, toen ik plotseling oog in oog stond met een bijzonder gluisperig loerende panter, die met zwiepende staart nog geen drie meter van mij af stond.

„Poes”, zei mijn kleindochter, haar kleine mollige arm naar het afschuwelijke roofdier uitstekende.

Het lieve kind wist niet, dat haar grootvader zojuist in de geest alsnog zijn dubbelloopsgeweer had aangelegd en tussen de ogen van het ondiep mikte. Dat was nog een overblijfsel uit zijn jeugd. Zij kon het ook niet weten, want voor kleinkinderen is het ondenkbaar dat grootvaders ooit een jeugd hebben gehad. Voor hen zijn het sigarenrokende mannen, die af en toe een ijsje kopen en „pas op!” roepen.

Wij zijn verder geslenterd door Artis. Langs de beren en de apen en de kamelen en pingvins. Lange tijd heb ik staan te kijken naar een krokodil, een rustig, slaperig dier, dat in een warm huisje lag te weken in een plas. Oerwoud, lianen, schorpioenen, een rivier... Nee, beter: een kreek. Krokodillen liggen in kreek. Nooit, nooit zal ik aan een kreek wandelen.

Buiten heb ik nog een sigaartje opgestoken en toen zijn we een ijsje gaan kopen. En na veel geslenter langs bijzonder zeldzame maar hoogst vervelende hoenderen uit Mexico of daaromtrent zijn we naar de uitgang gegaan en hebben een trammetje naar huis gepakt.

Als er niet al te veel recessies komen zal ik ongetwijfeld nog wel eens een reisje maken. Ik zal tussen vreemde volken leven, die de hele dag wijn drinken of gekookte thee. En als mij dat zou ontgaan, kan ik altijd nog op de publieke tribune van de Tweede Kamer gaan zitten. Dan kijk je ook in een vreemde wereld.

En voor de rest moet ik mij er maar mee troosten, dat mijn nageslacht zal doen, wat ik verzuimd heb. Ik heb mijn bovengenoemde kleindochter naar de boot gebracht. Weliswaar geen schoener of fregat, maar toch een schip, dat de oceanen bevaart. En nu is ze al bij de kangoeroetjes en als ze nog wat groter is zal ze met de tram naar de bioscoop gaan en naar spannende films kijken van mensen uit Giethoorn, die op toeters blazen. Misschien zal ze naar zulke avonturen verlangen. Laat ze maar komen.

H. H.

lezingen voor de radio

- 3 nov. A.V.R.O. 16 uur: Mr A. A. L. F. van Dullemen: De verantwoordelijkheid van de jurist als mens, in 't bijzonder van de strafrechtjurist.
- 8 nov. V.A.R.A. 9.45 u.: Dr. J. P. van Praag: Het verbond der verontrusten.
- 15 nov. Nog niet bekend.
- 22 nov. Prof. Dr. G. Stuiveling: Uit humanistisch oogpunt.